

Moviments socials

Més enllà dels diners

Mercats d'intercanvi i béns compartits obren nous models de consum

ANTONIO CERRILLO
Barcelona

Quan tinc necessitat d'obtenir alguna cosa, abans d'agafar la cartera envio un missatge a la llista de correu electrònic perquè sé que allà sempre hi haurà algú que em donarà una resposta. Necessitava una raqueta perquè el nen anés a jugar a tennis, vaig enviar el missatge per internet i diverses persones me la van oferir de seguida de franc". Així s'expressa una jove mare quan explica la seva experiència a la xarxa Xaingra, de Gràcia (Barcelona). De fet, tant els mercats d'intercanvi com els habitatges compartits per joves o la compra de productes agroecològics al pagès sense mitjancers demostren la puixança de formes

Es posa a caminar Sostre Cívic, que promou habitatges en els quals els residents tindran un dret d'ús

d'economia en què no tot són diners i beneficis. Compartir, reparar, rehabilitar o adquirir mitjancers cotitzen a l'alça... almenys en èpoques de crisi.

Entre les iniciatives d'economia sense diners que han sorgit a Catalunya destaca el mercat d'intercanvi de béns de la plaça de la Virreina, a Gràcia (Barcelona), on és possible la barata de gairebé tot una vegada al trimestre. Aquest mercat es complementa amb la xarxa d'intercanvi per internet Xaingra de Gràcia, que permet crear les necessitats de les 1.500 persones que són a la seva llista de correu.

"El sistema econòmic no ens ha educat per compartir, però és impossible créixer indefinidament en un món finit. És fals el dilema de créixer, devastant el planeta, o bé que l'economia s'enfonsa. Una economia basada en la devastació de la Terra i l'exploatació dels uns sobre els altres és insensada. Preferim crear i

Referències culturals

Joan Martínez Alier creu que les pràctiques d'economia que posen l'accent en les idees de compartir, intercanviar o evitar mitjancers entronquen amb les crítiques a la societat de consum que va formular el moviment llibertari; però beuen de més fonts.

Herbert Marcus va parlar de les necessitats fictícies, fruit d'una consciència alienada, que són provocades per una societat industrial.

Ecologisme polític. Un dels seus punts de partida va ser el llibre *Los límites del crecimiento* (Club de Roma, 1972), que expressa que hauria d'existir un límit del creixement econòmic.

Sostenibilitat. Els recursos s'han d'obtenir sense que el ritme d'exploatació superi la capacitat de regeneració (pesca, boscos...). L'informe Brundtland del 1987 indica que una prosperitat humana duradora no ha de sacrificar ni hipotecar la capacitat de les futures generacions de satisfer les pròpies necessitats.

Decreixement. Latouche critica el culte fetitxista del creixement i la fe cega en els beneficis del progrés tecnològic i científic.

15-M. El moviment hippy era majoritàriament una gran evasió (escoltaven rock psicodèlic, abraçaven la revolució sexual...), mentre que la majoria dels joves indignats del 15-M tenen una forta vocació política pacífica: donen solucions als problemes de la banca, l'habitatge o la seguretat alimentària i rebutgen els transgènics ("Sota l'asfalt hi ha els horts").

imaginar altres models socioeconòmics", indica Dídac Costa, un dels promotors de l'Eco-xarxa del Montseny, un mercat d'intercanvi que se celebra una vegada al trimestre a la Costa del Montseny. En aquest cas, l'intercanvi inclou una moneda local, l'ecoseny, que circula a les fires de barata. Costa pertany a aquesta generació de joves àmpliament preparats (sociòleg, cinc idiomes) crítics amb una societat que bloqueja l'accés al món laboral als joves ("o et condemna a cobrar menys de 900 euros, quan el lloguer en costa 1.000") que va defugir a temps la temptació d'hipotecar-se i que ha convertit la seva precària economia en menys precària a força de compartir coses. Ara s'ha involucrat en un projecte de rehabilitació d'una vella colònia industrial abandonada a l'Anoia, on conviurien diverses desenes de joves més.

Claudio Cattaneo, un jove economista ecologista, va decidir fa deu anys anar-se'n a viure a una masia a la serra de Collserola a Barcelona. Allà viu amb un grup de la bona vida format per una vintena de persones més, amb les quals comparteix les despeses (menjar, manteniment de la casa, hort...), de manera que el gruix de la seva economia "no és monetària", encara que completa els ingressos amb algunes classes a la universitat. "Molta gent es veu abocada a aquest estil de vida perquè cada vegada és més difícil viure a les ciutats, i viure depenent de trobar una feina o una casa. És una opció que pot ser conseqüència d'una obligació. Però, una vegada que entres en un grup i veus com funciona, s'obren grans possibilitats de relació i intercanvi".

La necessitat de tenir habitatges a preu assequible explica el naixement de Sostre Cívic, una cooperativa que promou cases o pisos on els ocupants adquireixen un dret d'ús a canvi d'una petita quota, encara que la propietat continua sent de la cooperativa. El seu primer projecte pot ser la rehabilitació d'un vell immoble residencial al Figaró (Vallès Oriental). Raül Robert, el seu president, indica que Sos-

TRES EXEMPLES

Miquel Vallmitjana a la cooperativa Germinial, a Rubí

La barata busca la segona edat d'or

El mercat d'intercanvi de Mieres (Garrotxa), que se celebra una vegada a l'any, s'ha convertit en una referència, però a Catalunya hi ha almenys una dotzena de mercats més d'aquest tipus, que tenen orígens molt antics. Tanmateix, amb el pas del

temps s'han anat llanguint i desapareixent (i han donat pas en última instància als mercats tradicionals de segona mà). La preponderància dels objectes d'un sol ús, que acaben prematurament a les escombraries, ha fet que s'hagi perdut l'hàbit de reutilitzar els productes, amb la qual cosa es dispara el volum d'escombraries. Però molts municipis estan començant a recuperar aquesta tradició per totes aquestes raons. Entre els mercats importants hi ha el de Gràcia (plaça Virreina) o el de la Xarxa d'Intercanvi del Montseny, encara que són populars els de Sant Joan Despí o Cornellà, a la primavera. L'Àrea Metropolitana n'obrirà un a la tardor a Sant Antoni (Sepúlveda, 47).

Mercat d'intercanvi del Montseny

EMISSIONS DE CO₂ AL MÓN

Rècord el 2010

Les emissions de CO₂, que causen l'escalfament, van tenir el nivell més alt de la seva història, malgrat la crisi.

Xina

Les emissions es contenen a la UE, però segueixen a la Xina, l'Índia, el Brasil...

Escalfament

Van ser 30 gigatonnes de CO₂, un 5% més que el rècord del 2008, la qual cosa complica el control de l'escalfament global.

Límit

Les emissions anuals de CO₂ no haurien de ser de més de 32 Gg per a l'any 2020.

Espanya

Va tenir la seva punta d'emissions el 2005: un 52,9% més que el 1990; i després han anat baixant.

MANÉ ESPINOSA

Productes de l'hort sense intermediaris

■ Els grups de consumidors que compren productes agroecològics al pagès sense intermediaris han format un mercat florent. Romàntics, activistes o sibirites, al capdavant volen recuperar les aromes i els sabors que la comercialització en massa ha engegat en orris. Però, sobretot, defugint els circuits de comercialització per tenir aliments de més qualitat, més proximitat i de temporada.

Miquel Vallmitjana, de la cooperativa Germinal a Rubí, elogia els avantatges de comprar sense haver de passar per intermediaris. Membre de l'oenagè So de Pau (de cooperació), un dia va anar a una jornada informativa sobre sobirania alimentària, i va decidir que deixaria de ser un consumidor passiu. "Els nostres productes són més sans que els tradicionals perquè no tenen restes d'insecticides", diu convençut.

Aquest model de clients preocupats implica una actitud més activa; moltes vegades s'organitzen en cooperatives, que exigeixen una alta implicació dels socis a l'hora

de prendre decisions i controlar les compres, ja que es busca modificar un mercat regit per una competitivitat que margina l'usuari i pilotada per unes quantes multinacionals que tenen tota la seguretat alimentària a les mans, diu Vallmitjana. Per això, més enllà de l'etiqueta de producte ecològic (que prescindeix d'insecticides o plaguicides), es busca també esquivar els circuits tradicionals i retornar a varietats vegetals oblidades pel monocultiu i la comercialització en massa.

Catalunya tenia el 2001 menys de 20 grups agroecològics, mentre que ara ja en són 130, segons Guillem Tendero, coordinador de l'Aliança per la Soberania Alimentària de Catalunya. L'èxit els ha obligat en alguns casos a contractar gerents (hi ha por que els facin passar bou per bestia grossa) mentre creixen les llistes d'espera, l'avantsala de nous grups (se'n creen dos cada any). Mentrestant, el fòrum La Repera manté la relació entre consumidors i productors perquè no es perdin les essències.

tre Cívica també persegueix que els bancs i promotors (que tenen centenars de pisos sense expectatives de ser venuts per la crisi) els cedeixin temporalment, per ser llogats a preus mòdics, o que els vinguin amb condicions de finançament molt favorables. Sostre Cívica vol que les futures normatives ajudin a enlairar aquest model per acabar amb un vell sistema d'ajuts públics (els habitatges de protecció oficial) que no ha revertit la societat, i que "no ha creat un estoc d'habitatges assequibles".

Aquestes experiències poden ser interpretades com una resposta de la ciutadania davant la crisi i una recerca de noves maneres de viure independentment del mercat. Però "també podem considerar que tot això s'insereix en corrents que entronquen amb pràctiques de vida en comunitat que es remunten als anys seixanta i setanta, sobretot a Alemanya, i en les quals es preconitzava un model de vida regit per principis ecològics", diu Joan Martínez Alier, professor d'Economia de la UAB.

Martínez Alier estima que en els últims anys s'han assentat nous valors socials. Ha crescut la convicció que els recursos na-

"El cotxe ja no és el símbol d'estatus social; a més, queda l'opció de llogar-ne un o compartir-lo"

JOAN MARTÍNEZ ALIER
Professor d'Economia de la UAB

Cursos per allargar la vida dels estris de la llar

■ El malbaratament de recursos no s'avé amb els nous temps. S'imposa combatre l'obsolescència planificada amb què es dissenyen els béns de consum. L'Àrea Metropolitana de Barcelona ha posat en marxa la campanya "Reparat, millor que nou", amb la qual ajuda els ciutadans a contrarestar la cultura

dels objectes d'un sol ús. La campanya ofereix assessorament per arreglar els objectes i els aparells que no funcionin i inclou cursos en els quals s'ensenya l'autoreparació per allargar la vida de les coses. Així mateix, s'informa dels reparadors professionals a qui es pot acudir. "Diem als ciutadans que ells mateixos

poden reparar l'equip elèctric o l'objecte que volien deixar d'utilitzar, perquè moltes vegades no es requereixen grans coneixements", diu Albert Torras, cap del servei de prevenció de residus de l'Àrea Metropolitana. L'entitat organitza cursos d'autoreparació d'equips elèctrics i electrònics, rehabilitació de

mobles, bricolatge (bicis) i tèxtil (carrer Sepúlveda, 47 de Barcelona). Els ciutadans poden tenir una solució immediata si es tracta d'una reparació senzilla, "però no es pretén entrar en competència amb els gremis de reparadors", precisa Torras, ja que és un servei gratuït.

Els cursos d'autoreparació estan tenint molt d'èxit. "La gent ve, en primer lloc, perquè reparar un objecte permet estalviar diners i, de vegades, vénen pel valor sentimental de l'objecte que volen preservar". També segueixen els curs persones que estan interessades a restaurar mobles o per consciència ambiental, explica Àlex Piñol, un dels set empleats.

L'objectiu és reduir la producció de residus, que de vegades desborden els carrers (estris, mobles), quan podrien reaprofitar-se. La intenció de l'Àrea Metropolitana és crear altres centres d'aquest tipus en la conurbació de Barcelona. Així mateix, ha editat una guia amb les dades dels tècnics i reparadors professionals de l'àrea de Barcelona als quals es pot acudir (www.millorquenou.cat).

MANÉ ESPINOSA

Àlex Piñol imparteix cursos d'autoreparació per evitar els objectes d'un sol ús

turals són limitats, hi ha una crisi climàtica i som davant "el pic del petroli que va anunciar ja el geòleg Hubbert el 1950", per la qual cosa "el cost energètic de l'energia està augmentant". Tot això fa que cobri importància la consciència que existeixen límits ecològics o de consum. Descendeix el nombre de cotxes perquè la gent no té diners o perquè es posa de moda no tenir-ne?, s'interroga Martínez Alier.

Moltes d'aquestes iniciatives responen a la lliure voluntat de les persones, que se senten més còmodes en un ambient de cooperació. "Al capdavant, com a espècie, hem evolucionat gràcies a la cooperació, que ha estat una de les bases de la nostra prosperitat", diu Beatriz Rodríguez-Labajos, economista de la UAB. "Però també és veritat que hi ha qui vol participar en els beneficis del sistema i aquest el rebutja. Segurament, el que veiem és una combinació de les dues situacions", creu. Potser a molts d'aquests joves (expressió vital i organitzada del 15-M) els aniria bé el creixement per tenir una feina remunerada, però els indignats no creuen en aquesta solució, diu Martínez Alier.●